

Látni a gyereket a mindennapok történései mögött

A HEFOP képzések, esetcsoporthoz tartozó lezárását követően minden képzési helyszínről érkeztek – összesen tizenketten – lakásotthoni nevelők, gyermekfelügyelők a csoportvezető felkészítésre, ahol három képző szervező munkatársával dolgoztak azon, hogy a kifejezett csoportfoglalkozásokon túl, municiót kapjanak a gyerekekkel töltött mindennapokhoz is. A kérdés az, hogy mi adott sajátos színt ennek az együttlétnek. A csoportvezetői képzés tapasztalatairól Tóth Katával, Szilvási Lénával és Iszlai Zoltánnal Györfi Éva beszélgetett.

– Mindnyájunknak volt tudása arról, hogy kikkel találkozunk. Volt tapasztalatunk, élményünk arról, ki hol, milyen gyerekekkel, problémás helyzetekkel dolgozik. Kifejezetten nekik írtuk a képzés tananyagát is, ezért nyugodtan mondhatom, hogy a programunk nagyon személyre szabott, és meglehetősen intenzív volt. Onnan indultunk tehát, hogy kik ők, hogyan találkoznak a gyerekekkel, milyen feladatok elé állítja őket a munkájuk, és hogy mi ennek a kifizetése. Hangsúlyt tettünk arra, hogy a munkájukban meglássák a perspektívát, hogy megfogalmazódjanak a célok és az eredmények – meséli Tóth Katalin, a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület trénera. Az elmondottakból jól érzékelhető, hogy miben különbözött ez a képzés egy általános készségfejlesztéstől, ahol kevésbé arra épül a tananyag, hogy hol tartanak a résztvevők éppen – itt pedig nagyon is volt erről fogalmuk, és minden észrevétel, visszajelzés alapján nagyon eltalálták a csoportnak való irányt.

– Nagyon sokat gondolkodtunk azon, mi lenne itt igazán megfelelő, adekvát program. No meg a hetedik érzék... Egyikőnk a nevelőként gyerekeket fogadó felnőttek fejével gondolta végig, másikunk csak a gyerekek szemszögéből vizsgálta, tervezte a tennivalókat. Nagyon hamar arra jutottunk, hogy mindent ezen a teszten mérjük: a gyerekektől indulva közelítsük meg a felnőtteket. Nem elég nekik adni valamit, amit majd használhatnak a munkájukban vagy sem, hanem meg kell érinteni mindenkit a gyerekek felől. Hogy azonnal ott legyenek abban a helyzetben a képzési miliőben is, ahol otthon a gyerekekkel vagy a feladattal vannak – teszi hozzá.

– Dilemmáztunk azon, hogy valóban elég-e klasszikus csoportvezetői készségfejlesztést csinálni: úgy mint hogyan beszéljünk gyerekekkel, mik a csoportdinamikai történések, hogyan játszassunk különböző mélységű játékokat, stb., vagy hogy ne csak „csoporthelyzetben”, hanem a nap 24 órájából bármelyikben képesek legyenek a gyerekekkel hatékonyak, konstruktívak lenni. Célunk az volt, hogy bármi, amit csinálnak, hosszú távon hasson a gyerekekre, annak sorára. Ennek fényében az, hogy le tudnak-e velük ülni beszélgetni, fontos része ennek az ügynek, de sokkal fontosabb, hogy mi történik hétfőtől hétfőig a mindennapokban.

Hiszen az adott gyerek szempontjából mindig az a fontos – főleg egy olyan gyerekénél, akinek a családja nincs mellette –, hogy mi történik vele reggeltől estig, és még tovább. Erre a kimondott vagy ki nem mondott szükségletre fűztük fel a tematikát, és itt jöttek a bátrabbnál bátrabb ötleteink. Az egész gyermekotthoni lét problematikája arról szól, hogy felfogjuk-e, hogy az ide kerülő gyerekek különleges élethelyzetben vannak. Közben ugyanolyan jogaik, vágyaik, szükségleteik vannak, mint minden más gyereknek, de ezek a gyerekek mégiscsak olyan életpasztazzal kerülnek be, ami egészen más, mint a többi gyereké. Kettős közelítésre van szükség, és a képzést az is nehezítette, hogy a résztvevők nem ezt várták. Az általunk fókuszált munka viszont nagyon megérintette őket: értették, és vissza is jelezték, hogy nagyon sokat kaptak – mondja Szilvási Léna, aki ebben a programban mint a Magyar Videotrénings Egyesület trénera vett részt.

Tóth Kata szerint a csoporttagok nemhogy értették, hanem átérték a történéseket. Mert azok az emberek, akik a gyermekvédelemben nevelkedő gyerekekkel dolgoznak, nem feltétlenül olyan élethelyzetben nőttek fel, mint amilyenekből a gyermekotthonba kerülő gyerekek megérkeznek. Hátározott álláspontja, hogy nem elegendő, hogy valaki ezt hallja, látja, de nagyon fontos, hogy megéleje. A képzésen olyan szituációkat teremtettek a képzők, ahol nagyon komoly érzelmekkel dolgozhattak: olyan feladatokat végeztek el, amelyek nem könnyűek, de mégiscsak szerepjátékban, fantáziajátékban komoly fájdalmat éltek át. Szükséges volt megláttatni azt a párhuzamot, hogy mi mindent él át az a gyerek, akivel együtt töltik idejüket.

– Ez az átélés nagyon megrázta őket. Emellett biztonságban meg tudtuk tartani a csoportot: mélyre ereszkedtek, vissza tudtak jönni, és beépítették. Olyan hozadékokkal is járt ez, hogy meg tudták fogalmazni, mit csinálnak jól a munkájukban, és adott esetben mi az, amit fejleszteni kellene. Elhangzott, hogy nekem ez és ez a gyenge pontom... és ez sokkal fontosabb és hatékonyabb, mintha bárki kívülről mondja ugyanezt.

Valóban nehéz lehet elismerni a fejlesztendő területeket, hiszen úgy lépnek be és töltik az idejüket a gyermekvédelemnek nevezett darálóban az emberek, hogy érdemben nem kapnak visszajelzést a munkájukról, vagy csak kritikait, kevés lehetőségük kínálkozik az önfejlesztésre, továbbképzésre. Sokaknak kizárólag a gyerekek tartanak egyfajta tükröt. Jól látszott a HEFOP program megvalósulása során is, hogy mennyire igyekeznek kihasználni a ventillálás, szupervízió, szakmai kíváncsiság, buksisimogatás különféle mélységű lehetőségeit: felhasználni a visszacsatolás lehetőségeit az üzenésre egymásnak, főnököknek, kívülállókna – visszaigazolást kapni a külső szakemberektől. Arról is beszélgettünk, miért nincsenek mindegyikre belső szakmai, munkahelyi fórumok.

– *Ez nagyon távolra nyúlik vissza. Nemcsak a gyermekvédelemben, hanem minden szakterületen kidolgozatlan a visszajelzés módja: általában azt kapjuk vissza, hogy mit nem csináltunk jól. Arra senki sem fektet energiát, hogy pozitívumokat jelezzon vissza a másiknak, amire támaszkodva rá tudja építeni az egyébként fejlesztendő területeket – summázza Tóth Katalin. – A folyamatos negatív kritika, számonkérő visszajelzés egyre mélyebbre nyomja az embereket, egyre inkább az fogalmazódik meg bennük, hogy akkor nem is érdemes dolgozniuk. S talán a gyerekektől kapott visszajelzésekből gondolhatják úgy, hogy mégiscsak érdemes. A hazai visszajelzési kultúránk kezdetlegessége általános, nemcsak a gyermekvédelemben kellene erre sokkal jobban odafigyelni. Ezért érthető is az, mikor azt kérjük a résztvevőktől, hogy mondjanak egy jót magukról, akkor zavarba jönnek, mert nem bírnak magukról valamit teljes bizonyossággal állítani úgy, hogy ne éreznék ettől magukat furcsán. Gondoljuk csak el: vajon akkor mit mond a gyereknek, hogyan jelez vissza énerősítő módon? Ha nem élünk saját magunkért ilyen technikákkal, hogyan tudnánk ebből bármit is hitelesen képviselni, üzenni, tudatosan alkalmazni a gyerekekkel? Hogyan is lennének képesek pont azokat a gyerekeket megerősíteni, akik eleve súlyos önértékelési deficittel érkeznek?*

Ami a tréner megglátása szerint már az elején is megfogalmazódott, hogy alkalom volt ez a képzéssorozat arra is, hogy a résztvevők egyáltalán megismerhették a kollégáikat. Ez szintén fontos adalék annak megértéséhez, hogy miért adunk és fogadunk olyan nehezen pozitív visszajelzéseket. Hiszen ahhoz, hogy ezt megtegyük, hogy megerősítést kapjunk, adjunk és elfogadjunk kell az, hogy valamilyen kapcsolatban legyünk a másikkal. Döbbenetes élményként hatott rájuk, hogy a résztvevők többszörösen megfogalmazták ennek a hiányát: a HEFOP program viszont elindította a kapcsolódásokat, létrejött a szinte teljesen elmaradó, kiépítetlen kommunikációs háló.

– *Trénerként nagyon jó érzés volt látni, mennyire örültek egymás megtalálásának. Azt élték meg, hogy jó, te ugyanúgy gondolkodsz, hasonlóak a gondjaid, ugyanazon a dolgokon töröd a fejed – ez igazi közösségépítő*

kiindulópont. Ennek fényében érthető is, miért várják már annyira a program utolsó szakaszára tervezett nyári táborot egymással és a gyerekekkel. Annyira erős csapat épült, annyira érzik az összetartozást, hogy nem kérdés: az eddig paragon hagyott, és ezzel a találkozással megsokszorozódott energiát ki kell aknázni. Ez egyébként igaz lehetne az egész rendszerre is, ezért volna hasznos ösztönözni a teameket, intézményeken belüli és közötti együttgondolkodást, együttműködést, csapatmunkát. Ehhez nem mindig elég az alulról jövő kezdeményezés, kell a szakmai vezetői állásfoglalás, ösztönzés, nyílt kiállítás a témák, ügyek, problémák felvállalásához, a szándék egy biztonságos légkör kialakításához, valódi egymásrafigyeléshez – e nélkül ugyanis nem vagyunk képesek ebben a munkaformában részt és felelősséget vállalni. A vezetésnek kreatívnak, együttműködőnek és toleránsnak, sok esetben együttérzőnek kellene lennie. Ugyanis ennek hiányában elvállalni a nehézséget, kitenni a megakadást az asztalra, beismerni a kudarcot – nem lehet, nem is elvárható. Nem vagyunk erre szocializálva, hiszen félünk az alkalmatlanná nyilvánítástól. Amíg ez nem elvárt és megtámogatott intézményesen, addig az igazi kommunikáció esetleges és spontán lesz – fogalmaz Szilvási Léna.

– *Arról nem is beszélve, hogy akik itt részt vettek, többnyire gyermekfelügyelők és nevelők, akik egymást váltják a munkában. Gyakran még az alapvető információáramlás sem biztosított közöttük, amikor váltják egymást, kevés idejük, figyelmük jut a közös gondolkodásra, tanácskozásra. Ez pontosan olyan, mintha egy családban a szülők soha nem találkoznának, illetve nem beszélnek meg a napi vagy hosszabb távú kérdéseket egymással. Itt pedig négy-öt ember legalább ennyi különböző attitűddel, ötféleképpen neveli a bekerült gyerekeket, jóformán anélkül, hogy folyamatos párbeszéd zajlana közöttük. Tudjuk, ez hová vezethet. Mindenki magányos egy kicsit: a szakma mint olyan, és minden szereplője is. Olyan helyzetű gyerekekkel foglalkozik, akik védtelenek, kiszakadtak a családjukból, és akik velük foglalkoznak, szintén többnyire védtelenek, magányosak. A legnehezebb sorsú gyerekekről van szó, és ehhez képest nem feltétlenül a legjobban képzett szakemberek foglalkoznak velük. Szerintem a mai magyar pszichológia nagyon keveset foglalkozik annak a lélektanával, mit is jelent egy családjából kiemelt gyereket rövid vagy hosszú távon nevelni, fogadni. Erről nagyon keveset beszélünk, így még magányosabbnak érezheti magát az ember: csinálja mindenki a saját részét, de nincs igazán mélysége, nincs elismerés, a szakma felé sincsen odafordulás akár a pszichológia részéről. Itt mindenki mellett állhatna effajta segítség, hiszen hihetetlen érzelmekkel, súlyos veszteségekkel, problémákkal dolgozik minden szereplő. Ezekkel a gyerekekkel foglalkozni, igazi szakmai kihívás, fontos szerepe lehetne a szakemberek képzésének, fejlesztésének, orientálásának, gyakorlatának. Ehelyett egy teljesen marginális helyzetbe szorult szakmát látunk, kevés társadal-*

Fotó: Archiv

mi megbecsüléssel. Ezzel a képzéssel az is célunk volt, hogy ennek a területnek a szépségeit is meg lehessen mutatni, látni.

Az ezekkel a gyerekekkel való munka nemcsak nagy szakértelmet kíván, de óriási és pótolhatatlan tudáshoz juttatja a benne résztvevőket. Ezt transzformálva vissza kellene juttatni a gyerekekhez, kollégákhoz. Mindazt a veszteséget, amit megélnék, átfordítani nyereséggé – nehéz feladat. Nem mindennapi birkózás ez, de járható út a teher feldolgozásához, a túléléshez, megújuláshoz.

Erre a képzésre a trénerek szerint mindenki rendkívül nyitottan érkezett. Eljöttek, elutaztak, az idejüket áldozták rá. Ha valaki rászánta az időt, energiát, bele is engedte magát a folyamatba: senkinek nem volt gondja a gyurmagyerekezéssel, semmitől nem ódzkodtak, tágra nyitották a szemüket, szívüket.

– A feladatok, gyakorlatok nagyon ültek, és talán nem véletlenül leginkább azok, amelyek az egymásra hangolódásukat segítették: páros gyakorlatok, kiscsoportos feladatok, ahol közösen beszéltek meg dolgokat. Körbejárva és belehallgatva a munkába megbizonyosodhattunk, hogy odaadták magukat a helyzeteknek, dolgoztak a témákon, kérdéseken. Élvezték az együtt töltött időt. Elviselték a legnehezebb szituációkat is. Mindjárt

az első napon arra kértük őket, hogy gyurmából formázzák meg a saját gyerekkori családjukat. Gyönyörű családokat, figurákat, alakzatokat készítettek. Annak demonstrálására, hogy mi történik egy gyerekkel, e megjegyzés nélkül ugyan, de kis falapáttal kivágtuk őket a családjukból, kitettük a gyurmagyerekeket egy papírlapra, amit házként felhajtottunk – ez volt a lakásotthon. Látni lehetett minden lényeges elemet: mennyire különböző gyerekek „lapátolódtak” össze, honnan és hányféleképpen érkeznek. A döbbenet erejével hatott rájuk, és nekünk képzőknek is nehéz volt látni, mennyire megviselte őket a behelyezkedés: ordítottak volna, de ehhez még nagyon az elején voltunk, feszítette őket a kín, amit így átélhettek – idézi fel Tóth Katalin. – Úgy éreztük, az elején tisztáznunk kell: ez erről fog szólni, az így érkező gyerekekről. Átéljük, és az átélésből nyerhető hozadékokkal dolgozva fogjuk megtervezni, mi is történjen velük – velünk. Így tudtuk pontosan megmutatni, mi is a nevelő feladata, honnan építkeznek ezek a feladatok, milyen szükségletekre épülnek, hol vannak a kompetenciahatárok.

Érdekes volna tudni persze bármit a nevelők gyermekkoráról, motivációjukról, hiszen nem mindegy, ki miért dolgozik ezen a nehéz területen. A képzésen meg lehetett látni a párhuzamokat, de az ilyen típusú gyakorlatokat a cso-

Fotó: Archiv

porttagok általában párban, kiscsoportban végezték. Ebben a csoportban nem volt jellemző, hogy a gondjaikra bízott gyerekekhez hasonló helyzetű gyermekként nevelkedtek volna: inkább az összetartó család fontos személyekkel volt a háttérben: anya, apa, testvér és a kisgyerek – mint gyurmákkal elmesélte egy résztvevő.

– Nehéz volt a kicsi gyereket anélkül kibontani az alakzatból, hogy nagy károkat okoznánk akár neki, akár a többieknek. Most is kiráz a hideg, ha az eközbeni nagy-nagy csendre gondolok. És azokra a kimondott felismerésekre, hogy hány olyan eset van, amikor a gyereket valahova odarakják, és nem mondják meg neki miért, mi vár rá, meddig – olyan problémát jeleznek ezek, amik sajnálatosan a mai magyar gyermekvédelemben még jelen vannak. A gyerekek beül az autóba, elviszik, lerakják a nevelőszülőnél, vagy akárhol, és mellesleg azt mondják nekik, hogy nyaralni mennek! Mit tehetünk, hogy ez ne így legyen? Tehetünk bármit is? Tudjuk, hogy nem lehet nem foglalkozni ezzel, illetve az ebből származó gondokkal. A szerepjátékokból is egyértelműen kiderült, hogy amikor gyerek érkezik, már tudjuk, hogyan áll az ajtóban – emlékezik egyikük.

A trénerek szerint nyilvánvaló, hogy a nevelőként, gyermekfelügyelőként dolgozók eddig is fokozottan figyeltek

ezekre a gyerekekre, de jó páran megfogalmazták, hogy emellett ezentúl másként fogják látni a gyerekeket. És ez fontos: látni a gyereket a mindennapok történései mögött. Rendben van, hogy örülünk, ha sorban állnak a cipők, kész a lecke, jár valaki iskolába, és természetes valahol, hogy a feladatok is ezen a szinten fogalmazódnak meg, de lehet ezt nagyon más optikán keresztül is nézni. Gyurmából kellett megalkotniuk a résztvevőknek azt a gyereket is, akit képzeletben magukkal vittek erre a képzésre: számos feladatot arra helyeztek ki, hogy láthatóvá váljon ez a másfajta mélység is. Ahogy a gyurmagyereket bemutatták, ahogy beszéltek róla, kiderült például az, hogy sok gyerek számára a lakásotthoni közösség meglehetősen állandó, hiszen 6-8 éve bent vannak. Az ilyen sokáig tartó felnőtt-gyerek kapcsolatok mélységét, jellegét megmutatják az ilyen gyakorlatok. A trénerek szerint elgondolkodtató ugyanakkor, hogy ennyi év eltelik egy gyerek életében úgy, hogy nem lehetünk biztosak benne, hogy pont ott van, ahol lennie kellene.

Néhány esetben viszont pont jó helyen voltak a trénerek, hiszen találkoztak az egyes helyszíneken élő gyerekekkel, vagy mert ugyanott aludtak, vagy mert konfliktushelyzetbe kellett belépniük, vagy baleseti sérülés ellátásában segítettek. Noha magának a HEFOP képzéssorozatnak csak közvetetten voltak célcsoportjai az érintett

gyerekek, minden programrész tőlük indult el. Szilvási Léna szerint az egész gyermekvédelemnek az egyik kulcsmomentuma az elszigeteltség. A gyermekvédelmi gyerekek alig látnak másféle gyerekeket, máshonnan jövő felnőtteket. Mindenfajta más találkozás építő lehet: új tapasztalat, új élmény, új lehetőség kipróbálni magam és visszajelzést kapni. Látni egy felnőtt, civil embert. Hogy milyenek a résztvevők civil kapcsolatai: óvodákkal, iskolákkal, sportegyesületekkel, ugyancsak fontos kérdés, hiszen nagymértékben összefügg az elszigeteltség-érzéssel is. Hogy milyen a gyerek kapcsolata az őt egyébként fogadó intézménnyel, hogy érzi magát benne, csak és kizárólag azon múlik, hogy a szülőnek milyen a kapcsolata az adott szereplővel. Ennek a csoportnak a visszajelzéseiből az látszott, hogy sok a nem jónak mondható viszony, nem csoda, ha az érintett gyerekek sem érzik túl jól magukat a „külső” helyszíneken, létesítményekben. Noha ez fontos tepe lehetne a mintaadásnak.

És megkerülhetetlen a kérdés: belső vagy külső kapcsolatnak számít-e a gyerekek, a lakásotthonok életében a vérszerinti családhoz fűződő viszony? Milyen ez a kapcsolat?

– Általános tapasztalat, hogy a vérszerinti hozzátartozók ki vannak hagyva a történetből. E nélkül pedig nem lehet teljes munkát végezni. Külön örülök, hogy ezen a csoportvezető képzésen erre nagy hangsúlyt fektettünk, és sikerült is elmozdulnunk. Érezhető volt most is, hogyha a gyermekvédelemben akarunk speciális szakmai tudást felépíteni, azt itt kell kezdeni: a bekerülő gyerek vérszerinti családjánál, múltjánál, identitásánál. Nyilván vannak emberek, akik a saját élethelyzetük, vagy tanulmányaik miatt, vagy nyitottságukból fakadóan megérik, mit jelent ilyen helyzetben lenni, mint ezek a gyerek. Ez ma még a kisebbség. Ebben a csoportban kifejezetten jó volt a résztvevők attitűdje a vérszerinti családhoz, tudják, hogy mi fontos ebben a gyerekeknek – csak hogy ez az érzelmi helyzet nem könnyen érthető meg. Komoly munka, energiaráfordítás abba belehelyezkedni – és nem is várható el segítség nélkül a munkatársaktól –, hogy milyen veszteséget élt át az egyes gyerek és a vérszerinti szülő, s hogy miként lehet mindehhez viszonyulni. Hozzátartozik, hogy ebben a munkában a lakásotthoni nevelő csak egy szereplő, nem kizárólag az ő dolga a vérszerinti család kapcsolódásának megoldása, és egyedül nem is lesz ebben hatékony. A többi szolgálatnak, a gyermekvédelmi és szociális ellátórendszer egyéb szereplőinek is segítenie kellene a gyermekét elvesztő családnak megélni és feldolgozni mindezt. Eközben a konkrét kapcsolattartással járó munka a gyermekotthoni nevelőt érinti, de nem tud mire alapozni, ha csak egyedül küzd: amíg nem teszik meg a többiek a saját részüket – hogy kész legyen a szülő az együttműködésre, a továbblépésre, saját életvezetési vagy egyéb problémája kezelésére –, kiszolgáltatottnak és elesettnek érzi magát a gyerekhez tartozó szülő, aki a veszteség feldolgozása nélkül a kapcsolatban maradás minimumát sem lesz képes telje-

síteni, és az ebből adódó további kapcsolati zavarok újabb ördögi kört indíthatnak be – mutat rá a fontosabb szempontokra Szilvási Léna.

Tóth Kata meglátása is az, hogy a munka csak együtt lehet eredményes: nehéz abban gondolkodni, hogy bizonyos szerveknek, rendszerszereplőknek csak a családdal kell törődni, egy másiknak csak a kiszakadó gyerekekkel. A gyerek érzelmi reakcióit, nehézségei feldolgozásának a módját nem lehet megérteni anélkül, hogy a gyökereivel, élete addigi történéseivel a róla gondoskodók ne legyenek tisztában, sőt hogy a párhuzamosan tovább futó családi, testvéri életekről ne tudjanak. További problémaként értékeli, hogy – mint beszéltünk róla: a nevelők alig találnak olyan közös időt, amit együttgondolkodással, tervezéssel töltenének a gyerekekről – igazi ritkaság egyféle szemléletű csapatmunkával találkozni, pedig ennek is családszerűen kellene működni: ugyanazt, ugyanazért, azonos meggyőződésből akarjanak attól a gyerektől, és ne öten ötféle. Mint a trénerek kifejtik, egy család szétszakadásakor az ideális az lenne, ha azonnal lenne, aki a gyerek felé, és aki a szülő felé fordulna, miközben kapcsolatot is tartanak. Közösnek kellene gondolkodni a család újra-egyesítésének lehetőségéről, útjairól, vagy egyéb rövid- és hosszú távú ellátásról. Mindennek párhuzamosan kellene megtörténnie. Ha minden oldalon működik, akkor válik tervezhetővé és kiszámíthatóvá a folyamat a gyerek, a szülő és az ellátó számára egyaránt. Ha magára hagyják a szülőt, az csak rosszul tud reagálni egy elhelyezésre, az csak rosszul tud ismerkedni egy látogatáson. Saját magunkra gondolva: ennél sokkal kisebb dologért is megsemmisülve érezzük sokszor magunkat a gyerekünk okán, ha baj van az óvodában, iskolában, nemhogy azért, hogy elvesztettük, elvették tőlünk a gyerekünket! Ebbe az irányba kevés lépés, vagy elkésett lépések zajlanak, és itt a késedelem egyértelműen további veszteségeket szül a szakemberek szerint.

– Mindenki késése számít: ugyanis ha nem ismerem a gyereket gyerekjólétisként, kinek a hazagondozásán is fáradozom? Ha nem ismerem a szülőt, kihez is gondolom haza, hova is? Minden játszmahelyzet és egymásra mutogatás elkerülhetővé válna a valódi együttműködéssel. Pessimista vagyok: nem remélem, hogy a hazai gyermekvédelem az ideálisnak megfelelően fog működni még az én életemben, de azt az igényemet a rendszerben aktívan dolgozóként nem adom fel, hogy az adott helyzetből a lehető legjobbat hozzam ki, és az közelítse az ideális állapotot – mondja Tóth Katalin.

Kollégája azzal fűzi tovább a gondolatot, hogy nem mondhatja senki, hogy ő 'csak' egy nevelő, mert pl. anyaként is felelős a család egész rendszeréért: felelős a férje dolgaiért is, hiszen tudnia kell mikor elérhető, megy-e a gyerekért, mi van a nagyszülőkkel, az iskolában – látnia kell a gyereket körülvevő egész rendszert. De nem jelenti

azt, hogy a többiek helyett el kell végeznie a munkát, csak tudnia kell, hogy a másik elvégzi-e a dolgát. Nem elég abban megnyugodni, hogy a vérszerinti családdal való foglalkozás az valaki másnak a dolga: meg kell róla győződni, hogy van valaki, aki ezt megteszi, és ebben a tudatban látja el a saját részfeladatát is.

– *Érdekes volt megtapasztalni, hogy a szülők távolléte a gyerekek hétköznapi életéből a velük foglalkozó, érzelmileg együtt mozgó nevelőben hogy képeződik le. Mivel szülői funkciókat tölt be a gyerekek életében és munkájában érzelmileg is involválódik, a vérszerinti szülő hiánya számára is természetessé válik, s mivel kvázi őt helyettesíti, a szülők hiánya érzelmileg elfogadott. Sőt bizonyos értelemben akkor érezheti, hogy jól látja el feladatát, ha a gondozására bízott gyerekek minél kevésbé hiányoznak tényleges szülei, hiszen ő annál jobban pótolja, helyettesíti őket. Valószínűleg a gyerekek is kiszolgálják ezt a helyzetben rejtetten megbúvó elvárást, s ezáltal egyre rejtettebbé válik a gyerekek vérszerinti szüleihez fűződő kötődés valódi mértéke. Azt gondolom, fontos tapasztalat volt a jelenlévők számára, amikor a gyerekek szerepébe bújva megélethették, hogy a felszín alatt micsoda erővel van jelen a szüleivel való kapcsolat, a hozzájuk fűződő lojalitás. Olyan élmény volt ez, ami tudatosodva, érzékelhetően új hangsúlyokat, új irányokat rajzolt ki a résztvevők további munkájában.* – bontja ki Iszlai Zoltán, az Összejáték Alapítvány munkatársa a mélyben húzódó történéseket.

A nevelőknek mindemellett egyértelműen és nap mint nap a gyerekekkel van dolguk. Hogy milyen minőségű az

együtt töltött idő – ami pár hónaptól sok évig tarthat – nem mindegy. Gyermekmegőrzés és a „műszak” túlélése vagy odafordulás, fejlesztés, foglalkozás, azaz minőségi idő, amit a bent lét jelent? A trénerek meglátása alapján ebben a csoportban a gyerekekkel való személyes kapcsolat kialakítása abszolút prioritást élvez. Ebben volt tapasztalatuk, voltak gondolataik, volt elképzelésük a közeledésről, a hang megtalálásáról. Itt nagyon hitelesen átment, hogy kiki a maga módján, eszközeivel, de utat talál a gyerekekhez.

– *Törekvéseik és kötődéseik vannak a gyerek felé: sok érzellemmel beszéltek a gyerekekről. Ez nemcsak a szeretetüket fejezi ki, hanem tudnak rájuk haragudni is – ezt átlagos szülőként is így működtetjük a saját gyerekeinkkel. Ha megszökik valaki, aggódik érte – erős a kötődés, nehéz a leválás, elvesztés. Ennek a tudatosítása fontos: megvannak a helyénvaló érzelmi szálak. Egy szülőnek sem árt a tudatosság a gyereknevelés bizonyos aspektusaiban, hát még egy ilyen szakmában, ahol ennyi érzélem van jelen, ennyi szorongás, harag, kétely, szeretet – fontos, hogy legyen tudatosabb szintje a reakcióknak, viszonyulásoknak. A minőségi időtöltéshez kell a tudatosság: amikor olyan szükségletek mentén kell működnöm, amit a gyerek személyisége, állapota indukál. Az ösztönösség megvan, az odafordulás megvan, de ez nem elég egy ilyen munkában. Ha jön egy új munkatárs, neki is el kell tudni mondani: mit miért és hogyan csinállok egy adott gyermeknél. Nem lehet megélni az intuíciónak, és persze nélkülük sem.*

Fotó: Archiv